

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ ЮРИСТА
В.С. Шутенко, студентка групи 3-КН-3 ННІ № 4 Національної академії внутрішніх справ, спеціальність «Право».

У статті порушуються питання мовної культури, її ролі у професійній діяльності юристів, а також особливості формування професійної культури мовлення юристів.

Ключові слова: мовна культура, мовлення, культура спілкування, професійна культура мовлення юриста.

**FORMATION OF THE LAWYER'S PROFESSIONAL CULTURE OF THE
LANGUAGE**

V. Shutenko, student 3-KH-3 National Academy of Internal Affairs

The article touches upon the issue of linguistic culture. Much attention is given to importance of professional speech culture of lawyer and also formation features of lawyer's speech culture.

Terms: linguistic culture; speech; culture of communication, literary language, official style, professional speech culture of lawyers, lexical and semantics fields of language, discussion.

Актуальність та доцільність дослідження. Мовленнєва культура є основною ознакою загальної культури людини і разом із тим нерозривно пов'язана як з внутрішньою культурою, так і з культурою її поведінки. Чим вищий рівень мовної культури людини, тим вищий її творчий потенціал. Мова такої людини стає знаряддям найактивнішого розкриття своєї особистості [2, с. 28]. Володіння словом дає змогу поділитися знаннями та враженнями з людьми, відстояти свої переконання, уникнути непорозумінь. А для багатьох професій навички монологічного мовлення просто необхідні під час виконання службових обов'язків.

Метою статті є аналіз поняття «культура мовлення юриста», обґрунтування структури й характеристика головних ознак культури мовлення правника, визначення та аналіз чинників, які впливають на формування культури мовлення юриста.

Реалізацією поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

1) визначити поняття «культура мовлення» та її значення у професіограмі юриста;

2) з'ясувати, які чинники впливають на формування професійної культури мовлення.

Аналіз останніх публікацій. Проблеми формування й удосконалення культури мовлення фахівців розглянуто в роботах таких дослідників: Н. Біляєва, В. Виноградова, О. Гороховської, А. Коваль, Л. Мацько, Т. Мозгового, Т. Окунович, В. Семенов, Л. Хасанової та інших.

Виклад основного матеріалу дослідження. Існує ряд професій, для представників яких вміння використовувати мову відповідно до ситуації, цільова настанова на єдність мовного режиму офіційного спілкування є функціональною необхідністю. До таких належить професія юриста, яка завжди асоціювалася з загальною культурою, глибоким знанням права та вмінням використовувати «витончену словесність» для вираження думок.

Професія юриста зобов'язує фахівця вникати в усі сфери суспільного життя. Тому найбільш гострою і актуальною сьогодні є проблема регулювання суспільних відносин у сфері контактів з людьми, виховання справжньої культури учасників цього процесу. Застосовуючи методи переконання, використовуючи прийоми культури спілкування, дотримуючись певних правил культури спілкування, його учасники досягають найкращих результатів, роблячи процес спілкування більш ефективним [3, с.18].

Культуру мовлення іноді розуміють як грамотність та дотримання норм літературної мови, і цим обмежується розуміння поняття культури мови. Але не варто забувати, що «культура мови — це розділ мовознавства, а також навчальна практична дисципліна, що вивчає нормування і кодифікацію норм літературної мови, встановлює критерії нормативності й стабілізаційні процеси в літературній мові, пропагує зразки досконалої мови, а також поширює лінгвістичні знання серед носіїв мови. Культура мови пов'язана, з одного боку, з правильністю мови, відповідністю її орфоепічним, акцентуаційним, граматичним, лексичним, словотвірним нормам, а з іншого — з мовною

майстерністю, стилістичним чуттям слова, доречністю використання варіантних мовних форм” [5, с. 81].

Поняття культури спілкування, культури мови є однією зі складових професійно-етичного кодексу юридичної діяльності. Культура спілкування не успадковується, не програмується генетично. Засвоєння норм спілкування — це результат навчання і виховання. У сфері спілкування велике значення має насамперед культура мови, яка дає відчуття впевненості у собі, у власній здатності переконати співрозмовника. Оволодіння культурою мови — це постійний процес, оскільки зі збільшенням правової інформації, інформаційного потоку загалом дуже важливо стисло, правильно і доречно формулювати думку як усно, так і письмово.

У юридичній діяльності переважає офіційно-діловий стиль, що обслуговує сферу офіційного спілкування (усного і писемного), виявляється в організації й оформленні зв'язків між органами влади, установами, громадянами, міжнародних стосунків у галузі політики, економіки, культури. Стиль вимагає від мовця високої загальної та мовної культури. Недаремно декілька століть функціонує у мові правдивий афоризм: “ Стиль це людина. Стиль завжди неповторний, як відбитки пальців людини, та його обличчя, та вираз очей ” [2, с. 161].

У формуванні професійної культури мови юриста можна виділити психологічний, інтелектуальний, естетичний, емоційний та комунікативно-логічний аспекти.

Суть психологічного аспекту у формуванні професійної культури мови правника полягає в тому, що він повинен уміти володіти такими психологічними категоріями, як мотивація, бажання, спонукання, захоплення, натхнення, вміння знімати напругу чи долати психологічні бар'єри на основі власних сформованих позитивних емоцій, виявляти професійну зацікавленість, вміло застосовувати владні повноваження.

З правового погляду, принципами інтелектуального аспекту є продуктивне мислення, правова інформаційність, альтернативність версій, що означає повагу юриста до думок своїх колег, поміркованість і виваженість прийняття рішень.

Спілкуючись з населенням, юристові часто доводиться проникати у глибини життя конкретної особистості, трапляється, що у юриста або інших учасників юридичної справи виникають негативні емоції, які переростають у конфліктні ситуації. Проте за допомогою вмілого оперування великою кількістю різних способів та прийомів підвищення виразності мови та посилення її емоційного впливу, а також здатність знаходити адекватну почуттям форму вираження, уміння зіставляти силу емоцій з обставинами та причинами, що їх викликали, відбувається стабілізація емоційної діяльності та врегулювання передусім юридичних конфліктів, формуючи у юриста емоційну витривалість.

Щодо аналізу теоретичних аспектів професійної мови юриста необхідно звернути увагу на лексико-семантичні засоби культури мови, які пов'язані з використанням значень (семантики) слів і виразів.

Отже, юрист як посадова особа виробляє для себе власні норми поведінки, його функціональні обов'язки пов'язані з долею людей. Тому важливо підносити рівень професійної культури мови, виробляти сукупність правил поведінки, зорієнтованих на шанобливе ставлення до громадян, взаємоповагу у міжособистісному службовому спілкуванні.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Таким чином, культура мовлення юриста являє собою багаторівневу професійно особистісну якість, що виявляється в досконалому володінні мовою, її нормами, уміннями правильно, точно, виразно передавати свої думки, впливати на почуття й емоції слухачів за допомогою мовних і позамовних засобів, добираючи останні відповідно до мети та ситуації спілкування. Правильна вимова, вільне, невимушене оперування словом, уникнення вульгаризмів, провінціалізмів, архаїзмів, діалектизмів, слів-паразитів, зайвих іншомовних слів, виразність, інтонаційна розмаїтість, чітка дикція, правильне використання логічних наголосів і психологічних пауз, відповідність між змістом і тоном, між словами, жестами та мімікою – все це необхідні елементи культури мовлення юриста.

Перспективними є подальші дослідження культури мовлення юриста. зокрема розкриття особливостей і принципів формування культури мовлення юристів,

визначення педагогічних умов, форм, методів і засобів формування культури мовлення правників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гороховська Т. В. Формування культури професійного мовлення майбутніх працівників органів внутрішніх справ : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2007. 20 с.

2. Культура фахового мовлення: Навчальний посібник / За ред. Н.Д.Бабич. – Чернівці: Книги – XXI, 2006. – 496 с.

3. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови: Навч. посіб. / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 360 с.

4. Михайлюк В.О. Моделювання як важливий засіб формування культури ділового мовлення / В. О. Михайлюк // Дивослово. – 1999. – № 7. – С. 28–31.

5. Мозговий В. І. Українська мова у професійному спілкуванні / В. І. Мозговий – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 592 с.